

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 30. maj 2023

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1

Ocenjevalna shema za komentar besedila (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
1–4	Odgovor je nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja, ki je lahko posledica parafraze besedila ali poskusa odgovoriti na vprašanja. Očitno je, da kandidat dela ne pozna oziroma pozna le nekaj naključnih fragmentov.
5–7	Odgovor je kratek in fragmentaren, vendar vsebuje elemente, ki so povezani z obravnavanim besedilom. Največkrat gre za delce vednosti oziroma splošno obnavljanje celote dela in brez povezave z vprašanji iz navodil.
8–10	Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, vendar v odgovoru prevladuje fragmentarnost; razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je poznavanje dela zelo šibko, brez jasne navezave na vprašanja iz navodil, običajno je najti še veliko nerelevantnosti. Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.
11–13	Zadostno
	Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume omejeno in površno, lahko tudi napačno. Kandidat le deloma ali tudi ne odgovori na vprašanja iz navodil, vendar se odgovor že nanaša na dani odlomek, lahko kot preprost opis filozofskega problema, lahko posredno kot obnova celotnega dela, najti pa je še precej nerelevantnosti. Kandidat uporabi nekaj ustreznih pojmov, vendar brez analize. Če kandidat poskuša z argumentacijo, je ta pomanjkljiva. Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi. Kandidat odgovori na dana podvprašanja, morda ne na vsa enako izčrpno in relevantno. Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo večinoma razume. Toda opisi in razlage so še slabo razviti; kandidat sicer poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila. Kandidat delo pozna in vsebinsko odgovori na vprašanja.
17–19	Prav dobro, a z manjšimi pomanjkljivostmi
	Odgovor ima dobro strukturo, napake v izpeljavi so možne, a ne prevladujejo. Kandidat obširno odgovori na dana podvprašanja, iz česar je razvidno, da delo dobro pozna in razume; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so mogoče nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to bolj obrobne pomanjkljivosti. Kandidat delo dobro pozna ter v odgovorih dobro razloži in razčleni temeljne probleme odlomka in dela.
20–22	V glavnem odlično
	Naloga ima dobro strukturo, jasno in koherentno izpeljavo, skozi katero kandidat skladno in vsebinsko izčrpno odgovori na vsa dana podvprašanja. Značilni sta analiza pojmov in razvita pojmovna mreža. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim delom in ga komentira s pojmovnim aparatom iz besedila. Lahko tudi vstopi v dialog z avtorjem dela ter razvije in utemelji svoja stališča. Avtorja morda tudi obravnava širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto. Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito odgovori na vsa podvprašanja in ponekod celo vstopi v dialog z avtorjem.

Dodatna navodila za komentar besedila

Gre samo za okvirna navodila, kandidat se sam odloči, kako bo strukturiral svoj komentar in kako bo razporedil odgovore na vprašanja.

Naloga	
1	<p>Platon: Država</p> <p>Odlomek se nanaša na obravnavo naukov, ki naj jih zajema vzgoja filozofov kot bodočih vladarjev. Ker Platon gradi načrt idealne in s tem absolutno pravične polis, je ta mogoča le ob predpostavki, da vladajoči stan vednost o absolutni pravičnosti tudi ima. Ta je dosegljiva le za tovrstno spoznanje nadarjenim, po Platonu filozofom, ki naj bodo za prevzem oblasti najprej prepoznani, nato pa ustrezno vzgojeni. Dolgoletno izobraževanje poteka skozi nauke, ki zahtevajo utrjeno in razumljeno telo, kar posledično tudi omogoča njegovo postopno opustitev. Telo namreč ni sredstvo, s katerim je uvid resnice, ideje Dobrega in s tem spoznanje absolutne pravičnosti, mogoče. Za izhod iz votline, pot h kraljestvu idej, svetu popolnosti, je potrebna izurjena duša, ki preseže raven mnenj oziroma relativnega ter s tem telesnega oziroma materialnega. Vzgoja duše na tej poti zahteva najprej urjenje v naukih, konkretno aritmetiki, geometriji, stereometriji in astronomiji, pri katerih pot do resnice vodi preko predpostavk, pri tem pa slednje ne ponujajo utemeljitev. Vendar pa je resnično Bivajoče, ideja Dobrega, dosegljivo šele s pomočjo dialektike. To je nauk, ki s svojo metodo zadeva bistvo vsega in je posledično tudi zadnji in najpoglavitejši nauk, v katerem naj se vzgaja bodoči vladar. Uspešno opravljena pot smotrno preišljenega izobraževanje bo nadarjeno filozofsko dušo privedla do kraljestva idej in navsezadnje dosegla cilj uzrtja ideje Dobrega, kot samega začetka/Počela, poslednjega absoluta, od katerega je odvisno vse bivajoče.</p>

Naloga	
2	<p>Aristotel: Nikomahova etika</p> <p>Aristotel v drugi knjigi pojasnjuje, da npravstvene vrline krepijo isti vzroki, iz katerih se tudi porajajo: tako kot prenašanje težkih bremen krepi človeka, ki pa mora že biti močan, da jih lahko prenaša, tako tudi denimo vzdržnost od čutnih naslad krepi umerjenost, zaradi katere se nasladam spet lažje odpovemo. Kandidati naj nadalje pojasnijo, da je npravstvena vrлина za Aristotela zadržanje, pravilni odnos do ugodja in neugodja, sredina med preveč in premalo, med dvema slabostma oziroma skrajnostma. Razlog za delitev vrlin Aristotel najde v delitvi duše, saj se ta deli na razumni in nerazumni del, pri čemer se razumni spet deli na tistega, ki se ukvarja s spremenljivimi, in tistega, ki se ukvarja z nespremenljivimi počeli. Kandidati naj navedejo to analizo in pojasnijo, da je pametnost kot razumska etična vrлина dobrega preudarjanja povezana s spremenljivimi počeli, saj glede nespremenljivih resnic ni česa preudarjati. Čeprav se na podlagi odlomka zdi, da je Aristotelovo stališče do filozofiranja odklonilno, je resnica seveda drugačna: filozofiranje oziroma razglabljanje mu pomeni ravno najvišjo in najpopolnejšo obliko srečnosti, saj je povezano s tistim delom duše, ki je v njem najbolj božanski. Kandidati naj torej pojasnijo še povezavo med filozofiranjem in najvišjim dobrom.</p>

Naloga	
3	<p>Descartes: Meditacije</p> <p>Odlomek govori o razliki med mnenji, ki imajo svoj vir v čutih, ter mnenji o najbolj obćih in enostavnih stvareh, ki imajo višjo stopnjo gotovosti. Na tej podlagi nato v naslednjem odstavku opredeli razliko med vedami, ki temeljijo na opazovanju, in so podvržene zmoti, ter geometrijo in aritmetiko, ki vsebujejo nekaj gotovega. Kandidat analizira razliko med obema vrstama ved kakor tudi razliko med obojimi mnenji, tistimi, ki imajo izvor v čutih, in tistimi, ki se opirajo samo na razum. Kandidat razloži pojem metodičnega dvoma ter njegovo uporabo tudi pri teh, navidezno absolutno gotovih vedah. Nazadnje se kandidat loti tudi načina, kako Descartes preseže dvom, in razloži njegov argument o gotovosti samega sebe.</p>

Naloga	
4	Nietzsche: H genealogiji morale <p>Nietzsche v 2. razpravi nadaljuje razmišljanja o izvoru morale, ki jih je začel v prejšnjem poglavju. S svojo razlago podvomi o tradicionalnem pojmovanju izvora morale, po katerem naj bi moralni pojmi sami izšli iz izvora, ki je že sam po sebi moralen. Na primeru kazni tako pokaže, da njen namen sprva nikakor ni bil doseči moralni cilj (poboljšati človeka), temveč je bil ta sprva povsem ločen od kakršnega koli moralnega vrednotenja:</p> <p>v najdaljših obdobjih človeštva se je kaznovalo z namenom opozoriti kršilca družbene pogodbe na njegove zaveze, ki jih je imel do upnika (družbe). Enako tudi drugi moralni pojmi, kot so dolžnost, zasluga, krivda, izhajajo iz tega osnovnega družbenega razmerja, ki je omogočalo človeški vrsti oblikovati civilizacijo in s tem obdržati se pri življenju. Nietzsche že takoj na začetku 1. razprave poudari, da se njegovo razumevanje morale razlikuje od tistih, ki izvor moralnih pojmov pojasnjujejo nezgodovinsko (kot je to pri angleških psihologih). Skozi vse tri razprave pa postane tudi jasneje, zakaj avtor tako velik pomen pripisuje prav svojemu zgodovinskemu (genealoškemu) pristopu. Edino v primeru, da izvor morale uzremo v luči postajanja in zgodovinske pogojenosti, je mogoče upati na to, da bo obstoječa morala minila in bo nadomeščena z novo obliko morale (kar je avtorjev namen). Če bi imela morala absolutni izvor, bi bilo kakršno koli prevrednotenje vrednot povsem nemogoče.</p>

IZPITNA POLA 2

Ocenjevalna shema za esej (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
1–4	Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Poznavanja filozofskih vsebin, povezanih s problemom iz naslova, ni.
5–7	Odgovor je fragmentaren, vendar daljši, morda deloma zaokrožen, kandidat ne pozna filozofske problematike izbranega naslova, zato odgovarja s pomočjo zdravega razuma in splošne razgledanosti.
8–10	Odgovor je fragmentaren, če pa ima zaokroženo zgradbo, je polna miselnih preskokov. Poznavanje in razumevanje danega problema je zelo omejeno, običajno skrčeno na nekaj nerazvitih, zgolj navrženih relevantnih poudarkov, ki so obrobni in kombinirani s splošno razgledanostjo kandidata. Kandidat skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so pogosto tudi nenatančne in napačne. Za odgovor je tipično obnavljanje drobcev najbolj elementarne snovi ter ponavljanje enega in istega.
11–13	Zadostno
	Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadovoljivo obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), vendar sta uvod in/ali zaključek slabo razdelana, prisotni so tudi preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, toda odgovor se že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, vendar jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, če pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže zgolj najbolj osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve. Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima najmanj 600 besed, njegova zgradba je dobra; uvod razloži ali vsaj nakaže problem, sklep se nanaša na problem, lahko je tudi izpeljan iz naloge. Razčlenjenost na odstavke je ustrezna, a lahko so prisotni preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno in za problem večinoma relevantno filozofsko terminologijo. Vendar so pojmi največkrat uporabljeni kot samoumevni, njihova analiza je obrobna, prav tako povezanost z drugimi relevantnimi pojmi. Kandidat opis in razlago poskuša dopolniti z argumenti, vendar gre največkrat za obnovo le delno razumljenih argumentov. Kandidat pa se že zaveda, da je argumentacija pomemben del odgovora, zato predstavi več pogledov na problem. Esej izraža dobro seznanjenost z ustrezno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar jasno razumevanje danega problema, argumentacija in analiza relevantnih pojmov še nista v ospredju.

17–19	Prav dobro, a opazne pomanjkljivosti
	<p>Esejistična zgradba je dobra. Uvod razloži problem, sklep je praviloma izpeljan iz jedra, odstavki so smiselno zaokrožene celote, preskoki v izpeljavi so redki. Problem iz naslova kandidat dobro razume. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema, kandidat se zaveda nujnosti analize pojmov in argumentacije. Nasploh v eseju oboje prevladuje pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in je posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa ponekod niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni, nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna.</p> <p>Iz odgovora je razvidna zelo dobra seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Kandidat se že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.</p>
20–22	Zvečine odlično
	<p>Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno linijo argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma njegovo rešitvijo. Izpeljave in utemeljitve so skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih stopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, kar je že plod samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta bogata in ustrezna.</p> <p>Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.</p>

Dodatna navodila za esej

Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko povsem drugačen esej, če ga le smiselno poveže z naslovnim problemom.

Vprašanje stvarnosti

Naloga	
1	<p>Razpravljajte o trditvi: Vprašanje o prasnovi je prvo, a verjetno tudi poslednje filozofsko vprašanje. Ko bo znan ta odgovor, bodo poznani vsi.</p> <p>Trditev se nanaša na vprašanje počela, hkrati pa reducira vse druge filozofske dileme na ta temelj. Kandidati naj razpravljajo tako o materialistično usmerjenem ontološkem monizmu, pri čemer se lahko skličejo na jonske naravoslovce ali kakšno drugo filozofsko tradicijo, kot o problemu ontologije kot »prve filozofije«. Pri tem lahko monizem soočijo z dualizmom in pluralizmom, lahko pa razglabljajo tudi o drugih oblikah monizma.</p>
Naloga	
2	<p>Razpravljajte o trditvi: Če smisel ne obstaja, potem ne moremo govoriti o avtentičnem življenju.</p> <p>Trditev predpostavlja, da je avtentičnost oziroma samolastnost človeka povezana z njegovim doseganjem smisla. Kandidati se pri razpravi lahko navežejo na Nietzschejeva pojmovanja nihilizma ali Sartrovo filozofijo eksistence ter filozofijo absurda. Pri kritiki stališča se lahko dotaknejo tudi vprašanja esencializma.</p>
Naloga	
3	<p>Razpravljajte o trditvi: Edina stalnica v svetu je sprememba, saj kot pravi Heraklit: »V isto reko stopamo, pa spet ne stopamo: smo in nismo.«</p> <p>Kandidati lahko v razmisleku o znameniti tezi ponudijo argumente v njen prid, lahko pa se tudi navežejo na druge filozofe, ki so zagovarjali podobna stališča. Navedejo lahko konkurenčne nauke iz zgodovine filozofije, denimo Parmenidovega, ter na podlagi argumentov skušajo presoditi, kateri je vzdržnejši. Boljši kandidati lahko prepoznajo paradoks: premena namreč predpostavlja identiteto spreminjajoče se stvari, sicer ne bi mogli reči, da se je nekaj spremenilo, temveč kvečjemu, da je bilo, a je preminilo.</p>

Vprašanje spoznanja

Naloga	
4	<p>Razpravljajte o trditvi: »Spoznanje se res začne z izkustvom, a nima svojega izvora samo v izkustvu.« (Immanuel Kant)</p> <p>Trditev v naslovu se dotika vprašanja nastanka spoznanja, vloge izkustva, razuma, subjekta spoznanja. Kantov pogled v spoznavni teoriji običajno označujemo kot poskus presejanja spora med empirizmom in racionalizmom. Kandidat lahko tako Kantovo teorijo navezuje tudi na Platona, Descartesa, Locka in Huma.</p>

Naloga	
5	<p>Razpravljajte o trditvi: Mišljenje je odvisno od jezika, zato imajo ljudje, ki govorijo različne jezike, različna spoznanja.</p> <p>Vprašanje se dotika teme jezika kot pogoja in meje spoznanja, tako da lahko kandidati analizirajo razmerje med jezikom, spoznanjem in realnostjo. Naslonijo se lahko na Wittgensteina ali pa na Chomskega, ki sta vsak na svoj način problematizirala običajne oziroma tradicionalne predstave in teorije o razmerju med jezikom in spoznanjem. Po drugi strani pa se naslov navezuje na vprašanje relativizma. Kandidati morajo tako premisliti, v kolikor jezik nasploh, kakor tudi posamezni jeziki določajo naša spoznanja.</p>

Naloga	
6	<p>Razpravljajte o trditvi: Teorija, ki je ni moč zavreči, ni znanstvena teorija.</p> <p>Kandidat mora v okviru svojega odgovora razpravljati o vprašanju, kaj pravzaprav sploh šteje kot znanost. Kaj neko teorijo naredi znanstveno? Gre tudi za premislek o falzifikacijski teoriji, ki je omenjena v izhodiščni trditvi in jo je mogoče soočiti z verifikacijsko teorijo. Kandidati lahko vprašaje zastavijo tudi kot vprašanje o utemeljitvi spoznanja nasploh.</p>

Vprašanje morale

Naloga	
7	<p>Razpravljajte o trditvi: Kdor deluje iz sočutja, v resnici še ni moralen, saj ga vodi čustvo, moralnega človeka pa vodi razum.</p> <p>Človeka pri sprejemanju moralnih odločitev usmerja razum. Dejanje, ki je zgolj odgovor na sočutje, ni moralno. Enako velja za vsa dejanja, ki so, četudi so vsebinsko dobra, le odziv na človekove nagone, vzgibe in potrebe. Trditev kandidate usmerja v razlago etike dolžnosti in etike vrlin ter v premislek o vprašanju, na kakšni podlagi so utemeljena moralna načela.</p>
Naloga	
8	<p>Razpravljajte o trditvi: Nenačrtovana dejanja so rezultat nagonskih odločitev, ki kljub morebitnim negativnim posledicam ne morejo biti podvržena moralni sodbi.</p> <p>Človekova dejanja so lahko izraz njegovih nagonskih potreb, odgovor na njegove želje in vzgibe, ali pa so lahko posledica njegovega razumskega premisleka in samostojnega sprejemanja odločitev. Kandidate trditev usmerja v premislek o avtonomnosti in moralnem vrednotenju. Kaj odloča o moralnosti dejanja? Ali je človek vedno zmožen moralnega odločanja?</p>
Naloga	
9	<p>Razpravljajte o trditvi: Moralno je najprej pomagati tistemu, ki je družbi najbolj koristen.</p> <p>Trditev izhaja iz utilitarističnega vidika, ki moralnost dejanja ocenjuje na podlagi posledic, ki naj bodo čim boljše za čim več ljudi. Nasproti tej perspektivi stoji Kantova etika dolžnosti, katere prvo načelo pravi, da naj posameznik katerokoli človeško bitje obravnava kot cilj svojega delovanja. Kandidati lahko potemtakem razpravljajo o utemeljenosti obeh vidikov in skozi aktualizacijo in demokratičen kontekst preizprašujejo upravičenost naslovne trditve.</p>

Posameznik in skupnost

Naloga	
10	<p>Razpravljajte o trditvi: Država je orodje zatiranja v rokah vladajočega razreda. Pravičnost bi lahko dosegli šele v brezrazredni družbi.</p> <p>S trditvijo se postavlja vprašanje pravičnosti v navezavi na marksizem, lahko pa tudi anarhizem. Marksisti tako poudarjajo, da je razredna družba nujno nepravilna, saj v njej poteka razredni boj, v katerem bodo vselej obstajali zatiralci in zatirani. V kapitalistični družbi država služi zatiranju, saj ima v rokah represivna in ideološka sredstva, s katerimi se ohranja razredno gospodstvo. Ko bo kapitalistična družba zaradi notranjih protislovij z revolucijo odpravljena, bo nastala nova družbena ureditev, ki jo marksisti imenujejo komunizem. Z njim bodo odpravljene razredi, prav tako pa tudi država, saj ne bo več potrebe po njej.</p>

Naloga	
11	<p>Razpravljajte o trditvi: »Uporabiti moč na katerem koli članu civilizirane skupnosti proti njegovi volji je mogoče edino le z namenom, da preprečimo oškodovanje drugih ljudi.« (John Stuart Mill)</p> <p>V naslovni trditvi gre za utilitaristično utemeljitev oblasti. Mill tako izhaja iz tradicije liberalizma in ideje, da je oblast nad svobodnimi ljudmi vselej šele treba upravičiti. Njegov argument se opira na temeljna načela utilitarizma (koristi in škode). Za utilitariste je vrhovni cilj moralnega delovanja načelo koristi, ki zavezuje tudi oblastnike, da delujejo za splošno korist (srečo ali blaginjo) čim več ljudi. Da bi bila takšna korist dosežena, je dopuščeno posegati v zasebnost posameznikov in omejevati njihovo svobodo, kadar bi ti s svojim delovanjem lahko povzročili škodo drugim članom skupnosti. Kot nasprotni pogled bi lahko vpeljali anarhizem, po katerem je vsaka oblast (ali raba moči na posameznikih) nelegitimna ali nepravilna.</p>

Naloga	
12	<p>Razpravljajte o trditvi: Če je oblast ta, ki določa zakone, potem je kakršenkoli upor proti njej nujno nezakonit.</p> <p>Trditev odpira problematiko razmerja med oblastjo in uporom zoper njo. Glede na trditev naj bi bil upor nezakonit, saj je šele oblast tista, ki določa zakon, in torej ne obstaja zakon, ki bi bil tej predhoden (kot trdi pravni pozitivizem). To pa se navezuje tudi na tematiko razmerja med legalnim in legitimnim. Reči bi bilo mogoče, da je upor zoper oblast morda nezakonit, ni pa nelegitimen, saj je nad državno oblastjo še neki drug zakon, ki bi ga oblast morala upoštevati. Tudi če oblast določa državne zakone, pa nad njimi stoji moralni zakon, v imenu katerega je upor vendarle mogoče utemeljiti.</p>

Filozofija religije

Naloga	
13	<p>Razpravljajte o trditvi: Bog je nespoznat, a tudi če bi bil spoznat, ne bi bil izrekljiv.</p> <p>Ali je bog spoznat? Ali ga je moč dokazati? Ali je možno o njem resnično izrekat? Trditev kandidate usmerja v premislek o različnih perspektivah izrekanja in dokazovanja boga. Kandidati lahko v zagovor naslovne trditve ponudijo argumente agnosticizma in slednjega soočajo z njemu nasprotujočimi vidiki, na katerih so utemeljene religije.</p>
Naloga	
14	<p>Razpravljajte o trditvi: Bog je sicer ustvaril svet, a ne kot nekaj ločenega od sebe: Bog in vesolje sta v resnici eno.</p> <p>Kandidati naj razmislijo odnosu med Bogom in božjim stvarstvom. Ali se Bog skozi to kaže in razkriva ali pa je Bog ustvaril svet kot nekaj sebi drugega in biva ločeno? O trditvi lahko kandidati razmišljajo s pomočjo argumentov, ki podpirajo monizem, in tistih, iz katerih izhaja panteizem. Pri tem se lahko naslonijo na Spinozo, a možne so tudi druge filozofske perspektive.</p>
Naloga	
15	<p>Razpravljajte o trditvi: Slediti božjim načelom pomeni delati dobro.</p> <p>Trditev vključuje problematiko razmerja med religijo in moralo. V skladu s trditvijo naj bi na eni strani sledenje načelom, ki jih je določil Bog, že pomenilo biti moralen. Ker je Bog absolutno dober in je hkrati tisti, ki postavlja moralni zakon, je sledenje njegovim zapovedim nujni pogoj moralnosti. Na drugi strani bi lahko razmišljali o morali, ki za svojo utemeljitev ne potrebuje religije, saj zadoščajo zmožnosti, ki jih ima človek že po naravi (npr. praktični um pri Kantu). Kandidati pa bi lahko v razpravo vpeljali tudi Platonovo razmišljanje iz dialoga Evtifron, iz katerega izhaja slovita »Evtifronova dilema«.</p>